

... JA PEAMINISTER ÜTLEB "...!"

*Tanja Muravskaja isiknäitusest "Lucky Losers"
teeb kokkuvõtte Andreas Trossek*

Tanja Muravskaja 2009. aasta personaalväljapanek "Lucky Losers" Linnagaleriis tõestab seda, mis oli selge juba mõni päev enne 2007. aasta Tallinna aprillirahutuste toimumist samas näitusepaigas suletud ekspositsiooniga "Positsioonid" ja mis ainult tugevnes seoses 2008. aasta isiknäitusega "Nemad, kes laulsid koos" Vaal galeriis. Esiteks, et tegu on kunstnikuga, kes ei karda puutuda ühe postsovetliku vabariigikese kohati kaheldava võrdsustasemega rahvuse ja integratsioonipoliitikat julgusega, mis on omane vähestele. Ning teiseks, et tegu on üsnagi järjekindlalt töötava ja kontseptuaalselt mõtleva kunstnikutüübiga, kes praeguseks hetkeks oma portfooliot enam ühegi professionaali ees häbenema ei pea. Kokkuvõttes on seda rohkemgi, kui kohalikul vähenõudlikul kunstiareenil edukaks tegutsemiseks vaja on ja nii ei saa ka Muravskaja end "õnnelikuks kaotajaks" pidada.

Nimelt just seda spordislangi väljendit on kunstnik kasutanud, kirjeldamaks Eesti "oma" venekeelset ja -meelset kogukonda ja selle mitte just kuigi selgelt piiritletava ühiskonnasegmendi nõndanimetatud arvamusiidreid. "Õnnelik kaotaja" on see, kes pääseb mängu tagasi põhimõtteliselt siis, kui kellelgi teisel on temast halvemini läinud. Ja arvamusiidrid on enamasti need figuurid, kes satuvad laiatarbemeedia-tsirkuses ümberlökkamatu paratamatusega kandma terve kogukonna "sümboli" rolli, tahavad nad seda või mitte. Eesti nõndanimetatud arvamusiidrite jaoks oli kahtlemata üks enda seast "õnnelike kaotajate" äratundmise momente see, kui kunstniku ühel videoportreel salvestatud poliitaktivist Dimitri Klenski aprillirahutuste kaasorganiseerimises süüdistatuna kohtus tänava jaanuaris vastu üldisi ootusi ikkagi õigeks mõisteti. Kuna vahepeal on rahutuste formaalse ajendi – Pronkssõduri punamonumendi teisaldamise – organiseerinud valitsuskoalitsioon kimpu jäänud nii igasuguse lepituspoliitika nullseisu kui ka riigi otsese majandamisega, siis võib ainuüksi Muravskaja näituse pealkirja tõlgendada tabava kommentaarina "asjade seisust" siin ja praegu.

Näitusel näeme mõneminutilise videoportreesid veel ka vene kultuuri maaletoojaks ristitud Adolf Käisist, treener Anna Levandist, poliitikutest Tatjana Muravjovast

ja Mihhail Stalnuhhinist, näitleja Eduard Tomanist ja teatrikritik Boris Tuchist. "Nemad, kes laulsid koos" näituselt tuttav kliiniliselt puhas ja emotsioonivaba passifoto formaadi on kunstnik teinud siin liikuvaks: mõni modell pilgutab kaamerasse ennatunustavalt silma, teine laseb üle näo tahtmatu naeratuse või võbeluse jne. Ka siin jääb kunstniku töösaladuseks, miks on ta valinud portreerimiseks just need avaliku elu tegelased ja mitte teised. Kohalik vene kogukond on pandud autahvlile ehk piltlikult öeldes tõmmatud liistule sama paitava hoolitsusega nagu ülal mainitud väljapanekul, ent ühe vaatajapoolse vastuvõtliku eristuse tingib juba Muravskaja valitud formaat: kui Eesti taasiseseisvumisega seotud inimesi esitleti monumentaalsete kangelastena, ajatute "kipspeadena" ajalooarhiivi riuililt, siis kohaliku vene kogukonna sümbolseid hääletorusid näidatakse nüüd hulga päevakajalisemas võtmes: teadliku inimlikustamise kaudu, elusate nägevate-kuulvate-hingavate organismidena.

Seda võrdlust ei saa taandada siiski labaselt lahmivaks poolte valimise mänguks. Muravskaja dekonstrueerib siin väljapanekul jätkuvalt küll niinimetatud uusrahvusluse mehhanisme kui selliseid, aga tema eelmiste väljaastumiste foon rõõvib pahatahtlikult vaatajalt võimaluse kunstnikku ühe või teise konfliktisusele üles ehitatud kogukonnaidentiteedi heroiseerimises süüdistada. Teda on ühes pressiteates kirjeldatud fraasiga "ukraina päritolu fotokunstnik, elab Tallinnas", mis ütleb tõenäoliselt nii mõndagi kunstniku kui Eesti Vabariigi kodaniku suhtumise kohta "tõupuhta eestlase" või tema ideoloogilise antipoodi "našisti" küsitava adekvaatsusega enesepilti. Sallivusele üles ehitatud maailmavaate seisukohast saab sääraseid madala laubalisusi ainult taunida, mida Muravskaja implitsiitselt ka teeb.

Niisiis, Muravskaja on näitusega "Lucky Losers" astunud edasi sammu, mis on tema senise tegevuse taustal ühtaegu ettearvatavalt loogiline, aga ka vaieldamatult kvalitatiivne. On toimunud fotoportretisti teisenemine videoportretistiks, ent see pole toonud kaasa nihet kunstniku üldisemas, identiteete lahkavas strateegias. Muravskaja isiknäitused "Positsioonid", "Nemad, kes laulsid koos" ja "Lucky Losers" moodustavad kontseptuaalselt ühtse terviku,

millele on tema arvukad grupinäitused osalemised suutnud vaid mõningast lisa pakkuda. Muravskaja on nende esinemiste tõttu selgelt kategoriseeritav professionaalsele kõrgkultuurile (st avalik-õiguslike mehhanismide kaudu toetatud kunstimaailmale) orienteeritud kaasaegse kunstnikuna ja 2007. aasta väljapanek "Encore!" Hobusepea galeriis vaid formuleeris seda hüvasti-jätta tema varasema kommertsfotograafi "minaga". Küsimus, kuhu sellest tuumik-triaadist edasi minna, on juba Muravskaja enda vastata.

Andreas Trossek on KUNST.EE toimetuse liige ja Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse kunstiajaloolane.